

Zapadočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Etiketa ve školním prostředí
(interkulturní srovnání)
Aneta Kopkášová

Plzeň 2017

Zapadočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra filozofie
Studijní program Humanitní studia
Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Etiketa ve školním prostředí
(interkulturní srovnání)**
Aneta Kopkášová

Vedoucí práce: PhDr. Lada Hanzelínová, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské university v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, 12. dubna 2017 .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce *PhDr. Ladě Hanzelínové, Ph.D.* za poskytnuté informace, rady a připomínky k vedení této práce. Také bych chtěla poděkovat celé své rodině za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. V poslední řadě bych chtěl poděkovat Kevinovi Eckmüller, Pavlovi Veselému, Bc. Jaroslavě Bednářové, Jennifer Eichmayer a Lise Pichler za poskytnuté informace pro praktickou část mé bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	2
2.1.	Etiketa	2
2.2.	Etika	3
2.3.	Vyjadřuje etiketa a etika totožné?	4
2.4.	Chování a jednání člověka k druhým	6
2.5.	Komunikace	6
2.6.	Oslovení	7
2.7.	Tykání a vykání	9
2.7.1	Hamburský mix	9
2.8.	Akademické tituly	10
2.9.	Oblékání	12
2.9.1	Oblékání ve škole	13
2.10.	Akademické prostředí a jeho etiketa	15
2.11.	Co lze v akademickém prostředí vyzorovat?	16
2.12.	Německo – charakterové vlastnosti	17
2.12.1	Knigge	18
2.13.	Rakousko – charakterové vlastnosti	20
2.14.	Proč etiketa nebo etika, nikoli náboženství?	20
3	PRAKTICKÁ ČÁST – VLASTNÍ VÝZKUM	24
3.1.	Mateřská škola v Altenbergu (Die Kindergarten in Altenberg)	24
3.2.	Mateřská škola Svatá Máří	25
3.3.	Strukturovaný rozhovor s žákyní základní školy v Rakousku	26
3.4.	Strukturovaný rozhovor se studentem vysoké školy v Salzburgu	27
3.5.	Strukturovaný rozhovor se studentem vysoké školy v Plzni	29
4	KOMPARACE	31
4.1.	Mateřské školy	31
4.2.	Základní školy	31
4.3.	Vysoké školy	32
5	ZÁVĚR	34
6	RESUMÉ	35
7	Das Resümee	35
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	36
8.1.	Literatura	36
8.2.	Elektronické zdroje	37
9	PŘÍLOHY	38

1 ÚVOD

Dnešní moderní společnost má nadbytek výběru nejen věcí, ale i možností. Tento přebytek budí v lidech nerozhodnost a psychický neklid. Stres a spěch mohou mít vliv na mentální rozpoložení člověka a také na jeho psychickou odolnost. Řešení problémů a životních nepříjemností se stává vypjatým, lidé mají tendenci své problémy neřešit, ale naopak od nich utíkat. Pokládám si tedy otázku: Co s tím? Připomenutí si a znovu vyzdvižení zásad etikety může být sice nevelkým, ale přínosným východiskem z této nemilé skutečnosti. Jednání ve společnosti či v rodinném kruhu se přenáší na zásady ve specifických oblastech, například pro školní a akademické prostředí. Vedle prostředí domova člověk tráví poměrně dlouhou a především důležitou část svého života právě ve škole. A právě školní prostředí a jeho specifické aplikace základních pravidel etikety jsou ústředním tématem mé bakalářské práce; konkrétně etiketa ve školním prostředí České republiky, Rakouska a Německa. Cílem práce bude nejen stav etikety v těchto zemích popsat, ale také provést interkulturní srovnání.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou. V teoretické části bakalářské práce se zaměřím na vymezení základních pojmů, které se týkají tématu, na rozlišení mezi etiketou a etikou a na základní zákonitosti společenské významnosti a jejich aplikaci na školní a akademické prostředí.

Praktická část obsahuje vlastní výzkum, který byl prováděn ve školním prostředí, a to konkrétně v mateřských školách v České republice a Rakousku, základní škole v Rakousku a na vysokých školách v České republice a Rakousku. Tento výzkum má poukázat na odlišnosti ve struktuře etikety na těchto místech.

Metodami vlastního výzkumu bylo studium literatury, zúčastněné pozorování ve školních zařízeních a strukturovaný rozhovor se studenty vysokých škola a žákyní základní školy.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Před tím, než se v této práci dostaneme ke konkrétní problematice etikety ve školním a akademickém prostředí a její komparaci, pokládám za důležité a určující, vymezit důležité pojmy daného tématu. V následující části se tedy pokusím popsat základní pojmy, které se budou objevovat v průběhu celé práce.

2.1. Etiketa

Ústředním tématem této bakalářské práce je etiketa. Výraz etiketa má svůj původ v germánském slově *stechen*, které pak nahradil francouzský pojem *estiquer* či *étiquette*, přičemž všechna tato tři cizojazyčná synonyma lze přeložit do češtiny jako *přípevnit* nebo *vyvěsit*. Příběh spojitosti slov *vyvěsit* a *etiketa* se váže k dávné minulosti, tedy několik století zpět, kdy určitá pravidla byla vyvěšována veřejně na zeď. Právě z tohoto sdělení, které bylo vyvěšeno, se posléze stal denní řád dané společnosti pro daný den. V dávné době to byl určitý předpis programu a doporučeného chování dne.¹

Pojem etiketa je obsažen ve většině slovníků cizích slov jako třeba *Příruční slovník naučný* nebo *Malá československá encyklopedie*, které uvádějí různé definice. Za jednu z nejvýznamnějších a největších českých encyklopedií lze považovat *Ottovu všeobecnou encyklopedii*, která formuluje etiketu jako soubor určitých zvyklostí a mravů společenského vztahu, které jsou projevem poměru a závislosti, společenské kvality a důležitosti osobních vztahu.² Přičemž vznik etikety je náboženský a sděluje odvislost, vážnost, ale také i strach vůči tomu čemu se vymezuje. Další národní encyklopedie *Masarykův slovník naučný: Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí* pojednává o etiketě jako o označení společenského chování rozličné úrovně, určené důležitostí a vážeností, slušnosti upravenou jistými zvyklostmi.³

---

¹ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 106.

² KOPP, Jan. *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. Sv. 1, A-L*. 1. Praha : Ottovo nakladatelství - Cesty, 2003, s. 335.

³ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Díl 2, D-G*. Praha: Československý Kompas, 1926, s. 627-628.

„*Neexistuje etiketa univerzální. Liší se podle oblastí, ovlivňují ji okolnosti společenské, ekonomické, kulturní, náboženské, klimatické a.j.*“⁴

„*Ale potíž je s konkrétním uplatňováním pravidel etikety v praxi: liší se jednající lidé, jiné je jejich společenské postavení, věk, profese, jiná je denní doba, prostředí, ve kterém se pohybujeme, může to být i jiná země a kultura.*“⁵ Pravidla etikety tvoří daná situace a skupina lidí, která událost vytváří nebo se v ní ocitá. To znamená, že se etiketa může v různých společenských situacích lišit.

2.2. Etika

Od etikety je potřeba odlišit pojem etika. Etika, dříve nazývána jako mravouka, je samostatnou praktickou filozofickou disciplínou. Zabýval se jí již čínský filozof Kunfucius (551 př. n. l. – 479 př. n. l.) i řecký filozof Aristoteles (384 př. n. l. – 322 př. n. l.). Sémantický původ slova etika pochází z řeckého *ethos* - mrav.

Primárním tématem etiky je právě morálka. Lidé mají často tendenci v běžném hovoru pojmy *morálka* a *etika* zaměňovat a používají je jako synonyma. Tato záměna není velkou chybou, ale někteří filozofové tyto pojmy odlišují. Filozof A. S. Luknič uvádí v publikaci *Štvrtý rozmer podnikania – etika* (Slovak Academic Press, 1991) následující názor: „*Někteří filozofové rozlišují mezi etikou a morálkou, neboť morálka se prý vztahuje k lidskému jednání a hodnotám, zatímco etika se týká studia těchto oblastí. Etika je sice akademickým předmětem, ale v každodenním použití se běžně zaměňuje etické a morální, stejně jako neetické a nemorální.*“⁶

Morální koncepce spočívá v tom, co je ve společnosti vhodné, někdy dokonce žádoucí. Tak zvané naturalistické pojetí morální koncepce považuje morálku za

---

⁴ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 106.

⁵ ŠPAČEK, Ladislav. *Malá kniha etikety pro každý den*. [online]. Mladá fronta, 2010, [cit. 2016-05- 25]. Dostupné z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/184378/auto_preview.pdf/FILE/mala-kniha-etikety-pro-kazdy-den-auto_preview.pdf

⁶ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 119.

základní instinkt jedince v boji o přežití a zachování druhu. Kontrastem je sociologické pojetí, které přisuzuje jádro morálky spíše ke společenským vztahům. Bází morálky je dodržení pravdy a vlastní svědomí.⁷

K etice se přirozeně váže i rozum a cit. Poměr intelektu a emocí tvoří jakousi zvláštní nehmotnou a nepolapitelnou jednotu každého člověka, která má, ve většině případů, rozhodující funkci při lidském jednání. Nejsilnějšími city jsou láska a nenávist. K lásce se pojí sympatie, soucit, ohleduplnost, porozumění, empatie, ochrana životního prostředí, sexualita, náboženství atd. Lásku lze svým způsobem ztotožnit s dobrem.

Náboženská morálka je založená na lásce k bližnímu a vkládá víru do faktu, že v člověku převládá dobro. Jako protiklad lásky lze postavit nenávist, pro kterou je charakteristická lhostejnost, opovržení, neúcta, egoismus, hněv aj. Nenávist lze pak připodobnit ke zlu. Zastáncem náboženské morálky byl například Arthur Schopenhauer. Rozhodujícím faktorem rozumové morálky, jejímž výsledkem je mravní jednání člověka, je intelekt. Mezi zastánce tohoto stanoviska patří: Sókratés, Platón, Aristoteles, stoikové, epikurejci, Tomáš Akvinský, Kant, Fichte, Hegel a další.⁸

2.3. Vyjadřuje etiketa a etika totožné?

Etiketa a etika jsou dva odlišné pojmy, ale přesto se v některých ohledech potkávají. Etiketa je souhrn pravidel, která popisují vhodné a žádoucí chování v dané společnosti na daném území. Tato pravidla mají rozhodující funkci v utváření interpersonálních poměrů. Slušné chování je základem pro dobré postavení a uznání mezi lidmi.

„Pod pojmem etika nebo také praktická filozofie rozumíme tu část filozofie, která se zabývá otázkami morálky, souvislostmi dobra a zla, a to z pohledu lidského jednání, rozhodování a hodnocení.“⁹

---

⁷ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 120.

⁸ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 121.

⁹ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 9.

Ke vhodnému společenskému chování se váže takt, ohleduplnost úcta k lidem a také estetičnost. Takt je schopnost člověka, prostřednictvím které se jedinec snaží chovat k lidem tak, jak si přeje, aby se oni chovali k němu. V jakém rozsahu je člověk schopen společenským taktům disponovat, lze nejlépe zjistit z verbální komunikace. K taktu se pojí lidské vlastnosti, jako jsou zdvořilost a slušnost.

Ohleduplnost by neměla být pro člověka věcí naučenou, ale naopak přirozenou. Pokud je člověk tolerantní, lze o něm také říci, že je to tvor ohleduplný, ovšem neznamená to, že by člověk neměl své zásady, které dodržuje, nebo se alespoň dodržovat snaží. Znamená to, že si nejde za svým cílem za každou cenu nebo na úkor druhých.

Eleganci lze nalézt v bytovém designu, oblékání, ale stejně tak v lidském jednání a reprezentování. Základní principy pozitivních mezilidských vztahů doplňují další vlastnosti, kterými jsou asertivita, upřímnost, bezprostřednost, emotivnost, empatie, otevřenost, duševní pozitivita a další.¹⁰ Doporučující společenské konvence a pravidla jsou žádoucí, ale nejsou nijak legislativně upravena. To znamená, že porušení těchto pravidel není trestně stíhané. Tím se morálka, která spadá pod etiku, odlišuje od práva a zákonů. Pravidla etikety jsou směrodatná pouze pro ty, kteří mají snahu se jimi řídit, nejsou tedy vynutitelná.¹¹ Etiketa napomáhá v zorientování společenské významnosti osob. Nepsaným pravidlem je, že povahu vzájemných styků a vztahů určuje společensky významnější osoba.¹² „Na druhou stranu neexistuje nikdo, kdo by nebyl alespoň v nějaké situaci společensky významný“.¹³

Ve společnosti samozřejmě dochází k situacím, ve kterých je jedna osoba společensky významnější, než osoba druhá. Toto se odráží například v tykání či vykání,

---

¹⁰ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 10.

¹¹ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 106

¹² SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 26.

¹³ Tamtéž, s. 26.

nebo uvolnění místa k sezení v hromadné dopravě. Vždy je významnější osobnost všeobecně známá, či zasloužilá, žena oproti muži, nadřízený vůči podřízenému a starší osoba oproti mladší.¹⁴

Jak již bylo uvedeno, etiketa je dodržení určitého konvenčního systému společnosti, který se může proměňovat časem a kulturou. Přesto jsem vybrala několik základních témat, kterými se etiketa zabývá a která jsou důležitá i pro školní a akademické prostředí. Témata jsou následující:

- chování a jednání člověka k druhým;
- komunikace;
- oslovení ;
- oblékání.

2.4. Chování a jednání člověka k druhým

Způsob chování člověka k druhým vypovídá nejen o charakteru jedince, ale také o hodnotě vztahu, který mezi danými lidmi existuje. Vždy ovšem záleží také na mentálním rozpoložení a psychické síle člověka. Tyto faktory mohou interpersonální vztahy ovlivnit ve velké míře. Proto by se lidé ve společnosti měli snažit vyhnout předsudkům a domněnkám. Při jednání by se neměla opomíjet ohleduplnost, respekt k druhým a takt. Žádné humánní jednání by nemělo vykazovat prvky násilí. Násilí je společností odmítáno a zavržováno. Podobně nepřipustné je omezování lidských práv a rasismus.

2.5. Komunikace

Etiketa a komunikace spolu úzce souvisí. Rozlišujeme komunikaci verbální a neverbální. Pojmem neverbální komunikace se rozumí řeč těla, haptika (dotyk), gestika,

---

¹⁴ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 24.

proxemika (vzdálenost mezi lidmi), oční kontakt, mimika (pohyby a výraz obličejových svalů), chronemika (rozložení času během komunikace) a posturika (postoj celého těla).

Primárním prvkem verbální komunikace je řeč, která v sobě zahrnuje časový rozsah, charakteristiku hlasu a obsah sdělení.¹⁵ Schopností mluvit se radikálně odlišujeme od ostatních živočichů naší planety. Zahajovacím procesem komunikujících je pozdrav, oslovení nebo podání ruky. Charakter komunikace určuje dále citová vazba, která je mezi komunikujícími.

V 21. století je ve velké míře rozšířená elektronická komunikace a to hlavně prostřednictvím emailů, textových zpráv, sociálních sítí (nejznámější je *Facebook* nebo *Instagram*), mobilních aplikacích (jako je např.: *WhatsApp* nebo *Viber*). Nejen v zaměstnání, ale i na akademické půdě (na vysokých školách a univerzitách) je velmi rozšířené dorozumívání prostřednictvím emailů. Poměrně rychlým tempem se tyto způsoby komunikace stávají nezbytností. V elektronické komunikaci (kromě soukromé) není vhodné použití novotvarů a zkratk, jimiž jsou například *Dd* (vyjadřující Dobrý den), *LOL* (anglicky *laughing out loud*, které se překládá do českého jazyka jako *směju se nahlas*) nebo *OMG* (anglicky *oh my god*, což do českého jazyka překládáme jako *ó můj bože*).¹⁶

2.6. Oslovení

Oslovení je základem pro zahájení komunikaci mezi lidmi. Zvolit oslovení, které je vhodné, není vždy jednoduché. Problematikou oslovování se začínají zabírat již dospívající děti, které si často nejsou zcela jisté, jak oslovit jejich, jim do té doby neznámé, vrstevníky. Důležitá role oslovení je také mezi spolupracovníky, a to především v pozici mezi nadřízeným a podřízeným. Stejně jako u všech projevů komunikace je i u oslovení pravidlem, že je to vyjádření vztahu k oslovované osobě. Jedna a táž osoba může být oslovená různě. Záleží na tom, kdo oslovuje, koho

---

¹⁵ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 46.

¹⁶ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 17.

oslovuje a v jaké situaci se ocitá. Dále je s tím spjat takt, úcta k druhým, ale i tradice a návyky, kterými disponujeme. Oslovení by mělo být vždy správně vyskloňované. V situaci, kdy neznáme jméno osoby, kterou se chystáme oslovit, je vhodné užít neutrální oslovení tzv. občanským titulem: „pane/paní“, „slečno“, „vážený pane“/„vážená paní“, „vážený pane kolego“/„vážená paní kolegyně“. Přijatelné je i oslovení „příteli“, „mladý muži“, „chlapče“, „promiňte, ale...“, „dovolte, prosím...“. aj.

Pokud si to situace vyžaduje, měli bychom se snažit vhodně připojit k již výše uvedeným oslovením příjmení, příslušný akademický titul, případně funkci osoby, kterou oslovujeme. Takové situace se vyskytují na akademické půdě či na pracovišti. Naopak bychom se měli vyhnout oslovení pouhým příjmením. Tento způsob oslovení může, zvláště pak od pracovníka na vedoucí pozici, či vysoce postaveného akademika, působit velmi nevhodně a povýšenecky.

Při písemné komunikaci, kdy nám nejsou známy, nebo si nejsme zcela jisti, tituly (popř. nejvyšší funkcí) osoby, kterou oslovujeme, je dovoleno použít zkratku P.T. (*pleno titulo*). Tato zkratka slouží jako omluva, ale zároveň v sobě uchovává skrytý význam toho, že o osloveném toho mnoho nevíme. Je také velmi nevhodné hovořit o třetí osobě pouhým zájmenem jako „ona“, „on“ nebo „oni“. Ještě větší neomaleností je takto hovořit o třetí osobě, která je přítomná.¹⁷

Ve střední Evropě je oslovování konzervativní záležitostí. V akademickém prostředí tento konzervativní charakter oslovení v sobě nese význam projevu úcty. Českým zvykem dnešní doby je, že se při psaní emailů vynechá oslovení adresáta a text začne jednoduchým „Dobrý den“. Považuji to za nelíbivý a neestetický zvyk, který poukazuje na to, že si pisatel nedá dostatečnou práci, aby zjistil, koho oslovuje. Nevhodné je i přehnané užívání vykřičníků a „smajlíků“. Tyto symboly se hodí spíše pro soukromou komunikaci.¹⁸

---

¹⁷ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 73-75.

¹⁸ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 12-17.

2.7. Tykání a vykání

Tykání či vykání ve společnosti vyjadřuje, jak důvěrný vztah je mezi komunikujícími. V České republice je tykání záležitostí osobní, až dokonce intimní a je specifické zejména pro: rodinný okruh a příbuzné, komunikaci dětí a mládeže, komunikaci dospělého k dětem mimo jeho rodinu, určité spolky a organizace.

Tykání navrhuje pokaždé osoba, která je v konkrétní situaci společensky významnější. Tykání tedy navrhuje žena muži, nadřízený podřízenému a starší osoba osobě mladší.¹⁹ Pokud se někdo stýká pravidelně, vykání může být až překážkou v komunikaci. Vždy se snadněji jedná s osobou, s kterou si tykáme. Tykání vytváří uvolněnou atmosféru. Vykání je projevem úcty k druhým a je typické pro komunikaci s dospělými neznámými osobami. Toto je typické pro Českou republiku. V Německu a Rakousku jsou hranice tykání a vykání posunuté. Pokud se zdravíme nebo loučíme s rodinnými příslušníky našeho přítele/přítelkyně, druha/družky nebo manžela/manželky, tak jsme zvyklí volit pozdrav „Dobrý den!“ a „Na shledanou!“, německým ekvivalentem je „Guten Tag!“ a „Auf Wiedersehen!“. Přesto se často vyskytuje, zejména v rakouských venkovských oblastech, pozdrav mluvený dialektem „Grias di!“ (korektně gramaticky „Grüße dich!“) nebo „Grias Gott!“ (korektně gramaticky „Grüß Gott“). V městských aglomeracích je nejčastějším pozdravem „Gutten Tag!“.

2.7.1 Hamburský mix

Hamburské oslovení (hamburský mix nebo „hamburk“) má podobu rodného, tzv. křestního jména a vykání nebo služebního či akademického titulu (bez občanského titulu) a vykání.²⁰

Příklady použití hamburského mixu:

- „Richarde, na chodbě čeká Vaše manželka.“
- „Lucie, na zítřejší prohlídku mi připravte všechny podklady.“
- „Petře, dejte mi dnes na stůl záznam z dnešní porady.“

---

¹⁹ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 75-78.

²⁰ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 14.

Hamburské oslovení se vymezuje jako:

- oslovování mezi vzdálenými příbuznými;
- pozitivní změna na pracovišti;
- modernizace oslovování mezi blízkými známými (běžnější je zde tykání);
- modernizace oslovování mezi studenty vysokých škol (běžnější je zde tykání);
- modernizace oslovování mezi neznámými lidmi.

Hamburský mix zdvořile nabízí společensky významnější osoba. Tento mix se nedoporučuje pro jednání na úřadech.²¹

2.8. Akademické tituly

Jak už samotný pojem akademický napovídá, titul je možné získat pouze dokončením určitého stupně studia na vysoké škole. Akademický titul (magistr, inženýr, doktor, doktor věd, docent, kandidát věd, profesor apod.) se uvádí při představování. Není nutné, ba dokonce není vhodné, uvádět při představování všechny tituly držitele. Zmiňuje se pouze titul nejvyšší.²² Je nevhodné nechat se oslovovat titulem, který nám nepřísluší.²³

Kategorizace akademických titulů:

- BAKALÁŘ (Bc., BcA.- pro umělecké obory) – titul se uděluje absolventům bakalářského studijního programu vysoké školy. Zkratka se uvádí před jménem nositele.

---

²¹ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 14-15.

²² SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 67.

²³ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 7.

- **MAGISTR** (Mgr., MgA. – pro umělecké obory) - titul, který lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy. Uvádí se před jménem nositele.
- **INŽENÝŘ** (Ing., Ing. arch.) - titul lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy z oborů ekonomie, technických věd, zemědělství, architektury a vojenství. Zkratka se uvádí před jménem nositele.
- **DOKTOR** - titul lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy v oboru **lékařství** (zkratka titulu MUDr.), členící se dále na **zubní lékařství** (zkratka titulu MDDr.) a **veterinární lékařství a hygieny** (zkratka titulu MVDr.).
  - Titul **DOKTOR** nabývá také úspěšný absolvent magisterského studijního programu vysoké školy, který složil rigorózní zkoušky z oborů: **práva** (doktor práv - JUDr.), **humanistiky, pedagogiky, či společenských věd** (doktor filozofie - PhDr.). Dále z oborů **přírodních věd** (doktor věd - RNDr.), **farmacie** (PharmDr.), **teologie** (ThDr.) a z oblasti **katolické teologie**. (licenciát teologie - ThLic.). Uvádí se před jménem nositele.
  - Titul **Ph.D.** (anglickou verzí zkratky je **PhD.**) je udělován po absolvování postgraduálního studia a úspěšnou obhajobou disertační práce - v oboru teologickém se nabývá titulu „doktor teologie“ (Th.D.). Do roku 2001 bylo možné stejným způsobem získat titul „doktor“ (jehož zkratkou bylo Dr.) s rozdílem toho, že tento titul byl udělován v rámci vědecké výchovy vedené k udělení vědecké hodnosti „kandidát věd“ (CSc.), a různým důležitým vědeckým pracovníkům bylo možné ělovat hodnosti doktorů věd (DrSc.). Pro výše uvedené tituly a hodnosti, jak nynější nebo dřívější doby, platí, že se uvádí za jménem nositele.
- **DOCENT** (Doc.), který lze získat prostřednictvím habilitačního řízení. Uvádí se před jménem.

- PROFESOR (Prof.), který lze získat prostřednictvím jmenovacího řízení a je tím nejvyšším možným dosažitelným titulem. Uvádí se před jménem.

Po skončení druhé světové války se situace ohledně akademických titulů často obměňovala a z tohoto důvodu absolventi podobných potřebných ocenění mohou disponovat jinými zastaralými tituly. K písemné formě uvádění vlastního jména se píšou všechny dosažené tituly. Pokud je držitelem titulu žena, pak se titul převádí na ženský rod.²⁴

2.9. Oblékání

Oblečení má svou důležitou úlohu ve vytváření prvního dojmu o člověku. I v oblékání existují jistá obecně platná pravidla.

- oděv by měl být zvolen vhodně dle dané příležitosti;
- oděv by měl být přizpůsoben klimatickým podmínkám;
- oděv by měl být přizpůsoben činnosti, kterou člověk bude realizovat a prostředí, ve kterém bude pobývat;
- oděv by měl být čistý a upravený.

Odívání lze kategorizovat na společenské a volnočasové. V domácnosti, při soukromých akcích nebo volnočasových aktivitách se nepřikládá tak velký důraz na estetičnost oděvu, ale spíše na jeho funkčnost a pohodlnost. Pokud se naopak jedná o firemní *meeting* (setkání, schůze), důležitý pracovní pohovor nebo jinou oficiální událost, jakou je například svatba nebo pohřeb, je rozhodujícím faktorem volby oblečení efektivnost.

Oděvy, které mají svůj specifický charakter, se nazývají uniformy. Uniformy patří především k profesní činnosti nebo konkrétnímu spolkovému či sportovnímu klubu. Tento druh oblečení je specifickým tím, že je, do jisté míry, pro všechny z dané

---

²⁴ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 67-69.

skupiny stejný. Příkladem profesní uniformy je oděv stanovený pro policejní orgán nebo vojáky a kategorizuje se podle hodnotního postavení v oboru.²⁵

Ke správnému oblečení se váže celkově upravený zevnějšek člověka, jako jsou upravené nehty a účes, u žen líčení apod. Vše by mělo být zvoleno s mírou a střídmostí odpovídající příležitosti. Také nelze opomenout, že osobnost každého jedince tvoří též jeho vybraný a osobitý vkus.

2.9.1 Oblékání ve škole

Ve školách a na akademické půdě platí stejná základní doporučená pravidla odívání, jimiž jsou čistota, střídmost, vhodnost a styl. Žák nebo žákyně, student nebo studentka, během školního/akademického působení prochází nejdůležitějšími vývojovými fázemi, které určují osobnost každého člověka. V mateřských školkách a na prvním stupni základních škol lze vyzorovat, že děti velmi často napodobují a chtějí přesně to, co má někdo jiný. Ve školkách a mezi nejmladšími žáky základní školy nacházíme v odívání rozmanitost, pestrost a různost barev. Objevují se zde velmi často potisky fiktivních animovaných postav. Na základní škole a především na střední škole, kdy jedinec prochází pubertou a dospíváním se jeho osobnost nejvíce promítá právě do jeho zevnějšku, tedy převážně do stylu a volby oblékání.²⁶

Je velmi pravděpodobné, že na střeoevropských soukromých školách je na prestiž kladen větší důraz. V oblékání žáků/žákyně nebo studentů/studentek soukromých škol a univerzit můžeme vyzorovat větší rozmanitost módních značek, než na školách a univerzitách státních. To neplatí pouze pro odívání, ale i třeba pro elektronická zařízení nebo automobily, které děti a dospělí vlastní.

Pokládám si otázku, v jakém typu školní instituce lze nalézt více závisti mezi studenty? Z porovnání soukromých a státních škol předpokládám, že v soukromých školních institucích vlastní větší část populace například drahý mobilní telefon a jiné

---

²⁵ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 127-128.

²⁶ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 153-154

výhradnosti, než na školách státních. Důvod ale nemusí vždy být peněžní nadbytek, ale i touha překonat nebo vyrovnat se viditelnému standardu, a to i za cenu toho, že to neodpovídá finančnímu stavu osoby. Touha po cítění jisté familiárnosti a překonání tak pocitu závisti jsou dalšími možnými důvody. Naopak na školách státních nalezneme větší sociální diferencovanost, která dává větší prostor pro údiv exkluzivních věcí a hranice sociálního standartu je tak posunuta na jinou úroveň. Je zřejmé, že touha vlastnit módní věci je zde také ve velké míře, ale uvědomění si jedince, do jaké sociální skupiny patří, může jeho chtění potlačit a pomoci vyrovnat se s tím po jeho vnitřní psychické stránce. Závist, po tomto procesu ani tak nemusí zmizet, ale spíše se přemění na nějaký těžce dosažitelný cíl, nebo dokonce i motivaci.

Existují dále školy s individuálním pevným školním řádem, který upravuje povinnost oblékat si školní uniformy. Příkladem jsou Asie, Velká Británie nebo Amerika. Naopak školní uniformy nejsou pro Českou republiku, Německo ani Rakousko typické a vyskytují se zřídka. V těchto zemích je to většinou záležitost soukromých škol a soukromých univerzit. V roce 2012 první česká státní základní škola - Základní škola Františky Plamínkové v Praze zavedla uniformy pro první třídy prvního stupně.

V názorech na zavedení školních uniforem se čeští psychologové, politici ani rodiče nemohou úplně shodnout. Jedni říkají, že uniformy předcházejí šikaně a diskriminaci. Druzí se přiklání k názoru, že jednotné oblečení potlačuje individualitu a identitu osoby.²⁷ Pokud ale nejde o školy, které mají uniformy zavedené, tak záleží vždy na osobní zodpovědnosti a na zodpovědnosti rodičů, kde směrodatným faktorem je pohodlnost a efektivnost.²⁸

---

²⁷ DLOUHÁ, Petra. *První státní škola zavádí povinné uniformy! Co si o tom myslíte?* [online], 2012- [vid. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/241214-prvni-statni-zavadi-povinne-uniformy!-co-si-o-tom-myslite>

²⁸ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 127-128.

2.10. Akademické prostředí a jeho etiketa

*„Aby se člověk něčemu naučil, toho dbá škola v nejširším slova smyslu (nižší, střední i vysoká): škola dává základ všeho vědění a všech dovedností, které potom životní zkušenost může doplňovati: - a školou slušného chování a náležitého obcování s lidmi jest nejprve výchovna rodinná, které v první řadě přísluší vypěstovati jako jeho základ vzdělání, srdce, dobrotu a blahovůli vůči bližnímu.“*²⁹

Jako akademická půda jsou chápány prostory vysokých škol a univerzit, kde platí příslušná pravidla a studijní řád. Jedná se o budovy škol, pod které spadají různé sekretariáty, učebny, posluchárny, laboratoře, informační centra, menzy ale i knihovny a další. V akademické oblasti je nepřipustný jakýkoliv vliv politických stran. Dříve bylo dokonce zakázáno, aby do řízení akademické obce zasahovala státní správa, jelikož zde fungovala a vládla široká akademická samospráva, která disponovala i vlastním soudnictvím vedeným univerzitním rektorem. Tento psaný zákaz již neplatí od dob josefínských reforem (18. století), ale do jisté míry zůstal s jistou nezakonodárnou platností až do dnes. Různé dodatky a celkovou konfiguraci pravidel si může přizpůsobovat školní nebo akademická instituce sama.

Co je eticky přípustné a co naopak nikoli udává školní/studijní řád a každý, kdo se rozhodne studovat, by měl tento řád respektovat. Pokud student potká vyučující nebo jiné zaměstnance školy, neměl by opomenout je pozdravit. Student by měl na akademické půdě mluvit spisovným jazykem, zřetelně a jasně. Hlasité výkřiky, vulgární výrazy a podobné projevy jsou velmi nevhodné. Mimické projevy jako úšklebek ústy do strany, zívání bez zakrytých úst dlaní, pozvednuté obočí, protáčení očí bych také nezařadila do vyhovujícího kodexu etikety školní oblasti nebo akademické půdy. Student by se měl vyhnout přehnanému žalování a udavačství méně podstatných věcí, ovšem neměla by se opomíjet upřímnost a pravda, zvláště v případě je-li tázán akademicky výše postavenou osobou.

Příchody by měly být včasné. To platí nejen pro studenty, ale i pro vyučující. Při pozdním příchodu je patřičností se omluvit, a popřípadě podat důvod pozdního příchodu.

---

²⁹ MĚSTECKÝ, J. H., *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec*. Praha, 1939, s. 5.

Opisování, napovídání a jiné způsoby podvádění jsou velmi časté a velmi nevhodné nešvary, které se na akademické půdě objevují. Student, který spoléhá pouze na pomoc druhých, případně pomoc „taháku“ a bere tento způsob jako prostředek k tomu, aby dostal dobrou známku, či složil zkoušku, škodí sám sobě.

Samozřejmostí je, že student není na akademické půdě pod vlivem alkoholu, či omamných látek.

V knihovnách, či studovnách je samozřejmá ohleduplnost vůči ostatním studentům. Chováme se tiše, neruším ostatní v jejich činnosti.

Student neničí školní majetek. Na případné nedostatky by měl upozornit odpovědnou osobu. Udržování pořádku a hygieny je samozřejmé.³⁰

2.11. Co lze v akademickém prostředí vyzorovat?

„Člověk v životě uplatňuje se dvojitou stránkou: vniternou a vnější. Stránku vniternou tvoří jeho vědění a vzdělání, stránku vnější jeho mravy a způsoby, kterými se jeho vědění a vzdělání projevuje.“³¹

Největší vliv na charakter člověka mají jeho rodiče (popřípadě pěstouni), širší rodina, přátelé a další osoby, se kterými je osoba v pravidelném kontaktu. Ve škole trávíme velkou část svého života a vyučující a další zaměstnanci školy mají nepodcenitelný vliv v utváření osobnosti žáka či studenta. Ovlivňuje nás i školní a akademické prostředí.

Co vše je možné v akademickém prostředí vyzorovat jsou skutečnosti různé povahy, ke kterým jsem došla vlastním bádáním a pozorováním. Došla jsem k poznatkům, že v akademickém prostředí lze vyzorovat následující:

- celková uspořádanost a slušnost jednání;

---

³⁰ MĚSTECKÝ, J. H., *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec*. Praha, 1939, s. 41-47.

³¹ MĚSTECKÝ, J. H., *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec*. Praha, 1939, s. 5.

- rozdílnost národnostního a kulturního chování – s tím související rasismus a diskriminace;
- způsob přijetí a respektování cizích národností nebo jiného pohlaví;
- dochvilnost;
- dodržování školního řádu;
- šikana;
- jak se projevuje společenská významnost;
- citové vazby a sympatie – mezi spolužáky, akademickými vedoucími, studentem a akademicky významnějším;
- proxemika – osobní zóny;
- psychické rozpoložení a celková nálada jedince;
- inteligence jedince a jeho slovní projev;
- povaha a záliby jedince - i z oblékání či účesu;
- zda je jedinec příslušníkem nějaké společenské skupiny – z odívání či účesu;
- existenční situaci jedince a jeho finanční situace – z telefonu, oblečení, nebo účasti různých placených akademických událostí či studie v zahraničí.

2.12. Německo – charakterové vlastnosti

Úcta, preciznost, kázeň a striktní dodržování pravidel či zákona je pro německý národ typickým. Formální záležitosti dělají s výrazným předstihem a jsou dochvilní. Předem daná struktura má velkou roli při jednání s německým národem. Předvídavost a připravenost. Němci dávají přednost již fungujícímu systému, tedy jistotě, nežli

spontánnosti a kreativitě. Německé chování a vystupování je relativně seriózní, čestné a upřímné. Snaha dodržení kodexu etikety neboli *knigge*.³²

Všechny tyto vlastnosti a hodnoty se samozřejmě promítají i do školního a akademického prostředí, do povahy žáků, studentů i vyučujících. Od obou stran se očekává dodržování kázně a pravidel. Očekává se snaha a připravenost, proto němečtí žáci a studenti nemívají tendence k podvádění, či opisování. Raději se spoléhají na svou práci, kterou se snaží vykonat co nejlépe.

2.12.1 **Knigge**

Knigge je jméno německého šlechtice, který bojoval za práva nižších společenských vrstev. Zásluhou tohoto šlechtice nezůstal význam slova *knigge* pouze u jména, ale stal se z něj i významný pojem německé etikety. V Německu se pro etiketu používá právě slovo *knigge* nikoliv *die Etikette*.

Adolf Freiherr Knigge se narodil 16. 10. 1752 v Bredenbeck v Hannoveru a zemřel 6. 5. 1796 v Brémách. Nějaký čas působil jako správce hospodářského dvora a posléze v letech 1769 až 1772 studoval práva v Göttingenu. Jeho práce pro Ilumináty (1780 – 1784) a jeho nasazení pro realizaci lidských práv mělo za důsledek, že žil v nejistých ekonomických podmínkách. Později ztratil veškerý svůj majetek a s ním spojené výsady, které měl jakožto malý šlechtic. Patroni aristokracie, kteří ho do té doby podporovali, zjistili jeho nasazení pro práva nižších vrstev a nutili ho, aby se přizpůsobil občanským formám života. Nemohli pochopit to, že jako šlechtic bojuje za práva nižších vrstev. Teprve v roce 1790, v té době již těžce nemocný Knigge, který v té době pracuje jako hejtman a scholard³³, má tu možnost žít svobodný život bez existenčních starostí.³⁴

---

³² RÝZNAR, Ladislav. Společenský protokol v různých kulturách aneb místní zvyklosti důležité pro pracovní kontakty. Kunovice, 2008, s. 32-33.

³³ Scholard = vedoucí nebo jinak hlava akademie nebo vysokoškolské instituce. Termín pochází z antických filozofických škol. Titul Scholard byl zvolen pro celý život člověka.

³⁴ FREMDE ARBEITSCHULKULTUREN, *Vergesst den Kultur-Knigge!* [online].Kulture.de, 2013- 06- 05, [vid. 2016-05-04]. Dostupné: www.spiegel.de/karriere/ausland/andere-laendere-sitten- vergesst-den-kultur-knigge-a-903110.html

Nejznámějším Kniggeovým dílem je kniha *Über den Umgang mit Menschen*. (u nás vyšla kniha pod názvem *O obcování s lidmi*) Mnozí lidé toto dílo též nazývají *Kompas života*. Dílo klade důraz na různé důležitosti v chování člověka, především v mezilidských vztazích. Autor popisuje obecné poznatky a pokroky v chování a podává rady jako například: „Buď spolehlivý, pořádný, pracovitý!“ nebo „Dodržuj dané slovo a buď pravdivý!“ V těchto radách lze poznat i určité zásady, které jsou Němcům vlastní do této doby.

V dalším díle mimo jiné nezapomněl zmínit, jak důležité je umět respektovat sám sebe a přístup k sobě samému jako takový. Jinými slovy, pokud člověk nemá respekt k sobě samému, je pro něj obtížné respektovat a akceptovat jiné osoby. Také tvrdí, že člověk má být sám sobě společníkem, poněvadž i toto se odráží na našem chování vůči jiným osobám.

V témže díle své knihy se Knigge dále zabývá:

- jednáním s lidmi různých věkových kategorií;
- jednáním mezi rodiči, dětmi a krevními příbuznými;
- jednáním mezi manželi;
- jednáním mezi zamilovanými;
- jednáním mezi přáteli;
- chováním mezi „pánem a sluhou“;
- přístupem do ženského pokoje;
- chováním mezi „hospodským a hostem“

Ve třetím díle se zabývá popisem chování v přístupu s lidmi s různými dispozicemi a rozdílným „srdcem“, jako například: s přecitlivělými lidmi či přehnaně odvážnými, nebo mimo jiné s hloupými, psychicky slabými nebo důvěřivými lidmi. Dále popisuje, mimo jiné, jednání s učiteli a umělci, jednání s menšinou, přístup ke

zvířatům nebo vliv mezi spisovatelem a čtenářem.³⁵

2.13. Rakousko – charakterové vlastnosti

Chování Rakušanů je formální a vedeno v přátelské přirozené atmosféře. V osobním styku, který upřednostňují, panuje příjemné, uvolněné a nevtíravé jednání a vystupování. Dochvilnost a přesnost považují za samozřejmost nejen jimi vlastní ale i jiných národů. Při větších formálních projevech už Rakušani neoplývají nadprůměrně snadnou probíhající prezentací, ale naopak jsou upjatější. Rakouské jednání není zbrklé a nerozvážné, ale promyšlené a praktické, možná až lehce domýšlivé. Rakouský národ je specifický určitou ležérností a pohodlností, což má za důsledek to, že někdy může působit povaha rakouského národa až laxním přístupem. Pozvolné jednání Rakušanů vedoucí k mylnému předpokladu lhostejnosti, lze správně nahradit metaforou „Jednou řež, dvakrát měř!“, z kterého v návaznosti jejich chování vyvozuje. Rakouský osobní život je spořádaný a stereotypní. Skvěle ovládají spolehlivost, noblesní a explicitní chování, a etiketu obecně.

2.14. Proč etiketa nebo etika, nikoli náboženství?

K slušnému chování patří empatie, respekt a akceptace osoby, se kterou jednáme. Tyto lidské hodnoty jsou hlavním tématem religionistiky a konkrétně Rakušané si těchto hodnot velmi váží a snaží se jimi řídit. I proto je Rakousko jednou ze zemí, která výrazně pomáhá uprchlíkům ze zemí zmítaných válkou. A právě přibývající migrace zapříčinila, že se Rakousko stalo zemí, kde se nyní vyskytuje více náboženských kultur a rozmanitých kulturních zvyků.

Více než polovina Rakušanů se tradičně hlásí k římsko-katolické církvi. I přesto přibývá lidí, kteří z různých důvodů vystupují z církve, a naopak klesá počet lidí, kteří se o církev zajímají. Také s přibývající migrací přichází do země lidé z odlišných kultur, kteří vyznávají jiná náboženství. Pávě všechny tyto skutečnosti se staly podnětem k tomu, že spousta škol v Rakousku již nahradila vyučovací předmět náboženství výukou etiky.

---

³⁵ KNIGGE, Adolph Freiherr von, *Adolph Friedrich Ludwig, Freiherr von Knigge* [online]. [vid. 2016- 5- 17]. Dostupné: www.zeno.org/Literature/M/Knigge,+Adolph+Freiherr+von

Tato změna se nedotýká všech škol globálně. V praxi to znamená, že na malých vesnicích se dále tradičně vyučuje předmět náboženství a dodržují se náboženské zvyklosti. Naopak v městské aglomeraci byl předmět náboženství nahrazen etikou. Dříve bylo na rakouských školách také zvyklostí účastnit se společné ranní modlitby, avšak tento zvyk je již téměř vymýcen.

Ve školním roce 1997/1998 zavedlo Rakousko osm středních škol tzv. etické třídy jako „pilotní školy“ pro ty studenty, kteří z různých důvodů nechtěli předmět náboženství navštěvovat. Mezitím se k této vzdělávací alternativě připojilo více než sto dalších škol. Tímto krokem byl počat nový vzdělávací proud v Rakousku. V jiných sousedních evropských zemích se předmět etiky vyučoval již delší dobu. Od počátku sedmdesátých let zavedly všechny oblasti Německa předmět *Ethik*, který byl jen různě přejmenován nebo označován, ale obsah vyučovací látky byl pořád stejný jako v předmětu *Ethik*. Etika jako náhrada za náboženskou výuku vedla v devadesátých letech ke skutečnosti, že byla v Rakousku stále více diskutovaným tématem krize náboženské a etické výchovy ve školách. Tato diskuze na dvou různých úrovních nakonec přispěla k zavedení etiky, jakožto školního experimentu. Nejprve vznikaly ze strany náboženské výchovy a kostelů obavy, jak se vypořádat s rostoucími počty žáků, kteří se odhlašovali z předmětu náboženské výchovy nebo o něj nejevili nejmenší zájem. Za druhé požadovalo liberální fórum veřejné a jasnější oddělení etické výchovy od své doposud silné náboženské vazby s odvoláním na rychle se měnící situaci v sociálně náboženské a ideologické společnosti.³⁶

---

³⁶ FIECHTER-ALBER, Elmar. *Welche ethik in der schule?* Mainz, 2004, s. 19; v původním znění: „*Ethisch-religiöse Erziehung und Bildung in der Krise Im Schuljahr 1997/1998 führten in Österreich acht höhere Schulen den so genannten Ethikunterricht" als Schulversuch für jene Schülerinnen und Schüler ein, die aus welchen Gründen auch immer an keinem konfessionellen Religionsunterricht teilnehmen. Inzwischen haben sich dieser Bildungsalternative über 100 weitere Schulen angeschlossen. Mit diesem Schritt wurde schulisches Neuland betreten In vielen anderen europäischen Nachbarländern gehört ein Ethikunterricht seit langem bereits fest verankert zum Regelschulwesen. Seit den frühen siebziger Jahren führten z. B. alle Bundesländer in Deutschland mit verschiedenen Bezeichnungen Ethik als Ersatz für den Religionsunterricht ein Dass der Ethikunterricht Mitte der 90er Jahre in Österreich verstärkt diskutiert wurde, ist auf eine Krise der religiös-ethischen Erziehung und Bildung innerhalb der Schule zurückzuführen. Die Diskussion dieser Krise auf zwei verschiedenen Ebenen trug letztendlich zur Einführung des Schulversuches Ethik bei. Erstens war man*

V naší plurální společnosti by měly být nabídnuty orientační možnosti zvláště těm žákům, kteří se nemůžou nebo nechtějí účastnit náboženské výuky, aby mohli rozvíjet svůj osobní hodnotový systém stejně tak jako umět rozumně nebo uznale posuzovat nebo kritizovat a hlavně jednat s ostatními.

Předmět etika nabízí studentům možnost rozvíjet své vlastní hodnoty a umět rozumně posuzovat a jednat. Toto je možné uskutečnit jen prostřednictvím znalostí a uměním zhodnotit společenské normy a hodnoty. V širším slova smyslu mají základní principy různých náboženství, filozofické postoje a politické hodnoty dopad na jednotlivce a jeho život ve společnosti.³⁷

Možnost úvahy o náboženských a politických hodnotách a filozofických postojích by měla být žákům v tomto předmětu zprostředkována. Rozvoj jednotných představ a jednání jako cíle vyučování předmětu etiky jsou nazývány v učebním plánu jako orientační pomoc pro žáky.

---

auf Seiten der Religionspädagogik und der Kirchen als Trägerinnen des konfessionellen Religionsunterrichts auf der Suche nach Umgangsformen mit den steigenden Abmeldezahlen vom Religionsunterricht. Zweitens forderte das Liberale Forum öffentlich eine deutlichere Loslösung öffentlich ethischer Erziehung von ihrer bis dahin stark konfessionellen Bindung und begründete dies mit der sich stark verändernden sozio-religiösen und weltanschaulichen Gesellschaftssituation.

³⁷ GÖLLNER, Manfred. *Die Bildungs- und Lehraufgaben des Ethikunterrichts in Europa im Vergleich*, Münster, 2001, s. 35-36; v původním znění: In unserer pluralistischen Gesellschaft sollen den SchülerInnen insbesondere auch jenen, die am Religionsunterricht nicht teilnehmen Orientierungsmöglichkeiten geboten werden, um eigene Wertvorstellungen zu entwickeln, sowie werteinsichtig zu urteilen und zu handeln. (vgl Bezug zu s 2 SchoG) Der Ethikunterricht bietet dem Schüler die Möglichkeit, eigene Wertvorstellungen zu entwickeln sowie werteinsichtig zu urteilen und zu handeln. Dies geschieht durch die Vermittlung von Wissen und die Reflexion

gesellschaftlicher Normen und Werte Grundhaltungen verschiedener Religionen und philosophischer Ansätze politischer Werte im weiteren Sinn im Einfluß auf das Individuum und im Zusammenleben mit den anderen. Als Ziele des Ethikunterrichts werden im Lehrplan die Entwicklung von Wertvorstellungen und werteinsichtiges Urteilen und Handeln zur Orientierungshilfe für die Schüler genannt. Wissen und Reflexion von Werten und Religionen und philosophischer Ansätze sowie politischer Werte sollen den Schülern vermittelt werden. Die sehr knapp gehaltenen Bildungs- und Lehraufgaben lassen eine eindeutige Zuordnung zu einem der drei Ansätze kaum zu. Da jedoch von Religion und Philosophie als

Bezugswissenschaften ausgegangen wird und auch von politischen Werten die Rede ist, die reflektiert werden sollen, darf am ehesten noch eine ethisch-reflexive Orientierung vermutet werden.

3 PRAKTICKÁ ČÁST – VLASTNÍ VÝZKUM

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na strukturu etikety ve školním prostředí. Výzkum probíhal návštěvou české a rakouské mateřské školy, rozhovorem se žákyní základní školy, která se přestěhovala z Německa do Rakouska a dvěma studenty vysokých škol v České republice a Rakousku. Metodami vlastního výzkumu bylo studium literatury, zúčastněné pozorování ve školních zařízeních a strukturovaný rozhovor.

3.1. Mateřská škola v Altenbergu (Die Kindergarten in Altenberg)

Pro svůj výzkum jsem jako první zvolila etiketu v mateřských školách. Důvodem je, že považuji předškolní část života jedince za nejdůležitější období pro vytváření jeho osobnosti. Ze zvyků, návyků, respektu a úcty, kterou v dětství získáme a osvojíme si, čerpáme po zbytek celého života.

Výzkum byl započat dne 3. března 2016 v mateřské škole v oblasti horního Rakouska v Altenbergu, kde jsem strávila celý vyučovací den. Altenberg je menší město, ve kterém žije kolem 4000 obyvatel. Mateřská škola se nachází v krásné nové budově, ve které fungují i dětské jesle (die Krabbelstube). Ty jsou určeny pro děti od 1 roku do 3 let věku. Do mateřské školy dochází pravidelně 202 dětí od 3 do 6 let věku rozděleny do 8 tříd po 23 dětí a 1 třídy s 18 dětmi.

První zásadní rozdíl, který lze hned z počátku vypožorovat, byl, že děti do školky nejčastěji přiváží školní autobusy (der Schulbus). Rodiče doprovodí děti na autobusovou zastávku, počkají na příjezd autobusu, do kterého už dítě nastupuje samo. Na školní autobusové zastávce čeká na příjezd autobusu pracovnice (či pracovník) školy, která dovede děti do třídy. Tento způsob dopravy dětí funguje v Rakousku běžně v Německu nikoli. I díky tomu je kontakt mezi rodiči a vedením mateřské školy velmi řídký. Například i absenci dítěte stačí ohlásit textovou zprávou vedení mateřské školy.

V každé třídě je učitelka (die Pädagogin) a pomocnice (die Hilferin). Děti mě, jako neznámou osobu, buď nezdraví vůbec nebo pozdravem „Hallo!“ („Ahoj!“). Způsob pozdrav dětí vedoucí školy je stejný jako u mne. Velkou odlišností je, že paní učitelku, pomocnici a dokonce i ředitelku školy oslovují děti buď oslovením „Tante + vlastním jménem“, nebo jen vlastním jménem. Tedy jim říkají a oslovují je „teto“ nikoli „paní učitelko“/„paní ředitelko“ („Frau Lehrerin“/„Frau Direktorin“).

Před vstupem do jednotlivých tříd je šatna pro děti, kde má každý své místo, které se pozná podle příslušné fotografie dítěte. Struktura školního dne je dána dle opakujícího se týdenního plánu, který je stanoven po celý školní rok – den cvičení (der Turnentag), den vaření (der Kochentag), den v přírodě (der Waldtag), den školní přípravy (der Schulvorbereitung), který je určen pro předškoláky a volným dnem je vždy pátek.

Mateřská škola je otevřena od 7:00 do 16:00 hodin (v pátek do 14:00 hodin). Možný vstup dítěte je do 8:30 a první možný výstup je od 11:30 do 12:30 hodin. Pokud dítě zůstane v mateřské škole, po 12:30 hodin musí být přihlášeno k obědu, který se dováží z jídelny místní základní školy (*die Volksschule*) a není povinen. V této mateřské škole se nevaří a svačiny si děti nosí vlastní. V čase svačiny, který je vyhrazen pro všechny stejný, panuje lehký neklid způsobený tím, že dítě může vstát od stolu kdykoliv se mu zachce.

Docházka do mateřské školky je dobrovolná a závislá na rozhodnutí rodičů (popřípadě poručníků) dítěte. Povinná je pouze docházka v předškolním věku dítěte (5 let věku dítěte), tedy nástup do mateřské školy je v Rakousku povinen jeden rok před vstupem na základní školu. To neplatí ale pro německou zemi, kde jsou děti povinné docházet do školky již 3 roky před vstupem na základní školu a ještě k tomu je tato povinná školní docházka zpoplatněná.

Mateřská školka v Altenbergu spadá pod vedení fary a úřední osobou je zde tedy farář. V každé třídě visí na zdi kříž. Toto platí v Rakousku nejen pro církevní školy, ale i pro školy státní a většinou i soukromé. O svátcích chodí děti spolu vedením do kostela a účastní se bohoslužeb.

3.2. Mateřská škola Svatá Máří

Pokračování mého výzkumu probíhalo dne 16. března 2016 na Základní a Mateřské škole Svatá Máří, kde jsem získávala informace prostřednictvím vlastního pozorování a rozhovorem s paní Bc. Jaroslavou Bednářovou. V obci Svatá Máří žije kolem 500 obyvatel. Mateřská škola je tvořena jednou malotřídkou, ve které je 25 dětí a má prostory spojené se Základní školou Svatá Máří a je určena pro děti od 2 do 7 let věku. Vstup do školy je možný již od 6:00. Děti přivádí jejich rodiče nebo jiní rodinní příslušníci. To je velký rozdíl oproti mateřské škole v Rakousku, kde je kontakt mezi rodinou a paní učitelkou z největší části písemný, nežli osobní.

Ve školce Svatá Máří se nachází patřičná kázeň, kterou je možné vyzorovat už jen v samotném pozdravu a oslovení, jímž je běžné „Dobrý den paní učitelko!“. Mne děti zdraví hned při vstupu do třídy slovy „Dobrý den!“. Celková ukázněnost a slušnost dětí je zde přirozenější charakteristikou nežli u dětí v Rakousku. Třídní pravidla se snaží paní učitelka tvořit společně s dětmi. Paní učitelka mi sdělila, že určujícím faktorem je *rámcově vzdělávací program*, který se zaměřuje na různé oblasti vzdělávání dítěte, které jsou důležité pro jeho vývoj a připravují jej na vstup do školy. Hlavními oblastmi jsou:

- dítě a tělo;
- dítě a jeho psychika;
- dítě a ten druhý;
- dítě a společnost.

Pod *rámcově vzdělávacím programem* je dále třídní vzdělávací program, který se zabývá fungováním konkrétní třídy. Struktura dne se zaměřuje na hru a prožitek, jelikož prostřednictvím hry se psychika dítěte nejvíce rozvíjí. V České republice jsou svačiny a obědy připravované přímo ve škole. Děti si jídlo z domova nenosí. Pouze hrnek na pití mají vlastní. Dále si dítě nosí i vlastní ručník na osušení rukou. V Rakousku a Německu bylo nošení vlastních ručníku z hygienických důvodů zrušeno.

3.3. Strukturovaný rozhovor s žákyní základní školy v Rakousku

Dále jsem pro moji bakalářskou práci absolvovala dne 4. Dubna 2016 rozhovor s devítiletou Jennifer Eichmayer, která se v minulém roce 2015 přestěhovala spolu s její matkou z Německa do rakouské oblasti Reichenau im Mühlkreis, kde nyní navštěvuje první stupeň základní školy. Tento přesun mezi školami, který Jennifer podstoupila, umožňuje získat určitou představu o rozdílech mezi německou a rakouskou základní školou. Otázky byly konstruovány tak, aby bylo možné tyto rozdíly demonstrovat.

1. „Jaká škola Ti připadala náročnější? A proč?“

„I přesto, že v Německu není na školách takový respekt vůči učitelům jako v Rakousku, tak obsah látky a celková výuka je náročnější v Německu. V Německu

jsem se musela více připravovat na hodiny a dostávala jsem víc domácích úkolů. Ale zase v Německu jsem měla více prázdnin.“

2. **„Je oslovování a zdravení vyučujících v Rakousku a Německu stejné nebo se liší?“**

„Liší – uvedu to na příkladu oslovení a pozdravení paní učitelky. V Německu ji oslovím slovy paní učitelko (*Frau Lehrerin Paul*) a k tomu jejím příjmením. V Rakousku se příjmení vynechává. V Rakousku každé ráno musíme nahlas pozdravit slovy: „Dobré ráno paní učitelko!“ („Guten Morgen Frau Lehrerin!“) a zůstat sedět v lavici. Naopak v Německu jsme museli všichni vstát ze židlí a nahlas pozdravit slovy: „Dobré ráno paní Paul!“ („Guten Morgen Frau Paul!“)

3. **„Kde častěji si v průběhu školního dne byla v kostele? V Rakousku, nebo v Německu?“**

„Řekla bych, že přibližně stejně často v Rakousku i v Německu. V Rakousku se modlíme ve škole každé ráno. To se v Německu nedělalo.“

4. **„Je u vás ve třídě běžné, že si dáváte mezi sebou opisovat domácí úkoly?“**

„Ne, ani v Německu ani v Rakousku jsem to nepoznala.“

3.4. Strukturovaný rozhovor se studentem vysoké školy v Salzburgu

Jako další informační pramen mé bakalářské práce byl 4. května 2016 vstup na akademickou půdu přírodovědecké fakulty (*der Naturwissenschaftliche Fakultät*) univerzity *Paris Lodron – Universität Salzburg*, kde mne několik hodin doprovázel student této fakulty Kevin Eckmüller. Univerzita v Salzburgu se pyšní velkými uhlazenými prostory, které jsou různě zasazeny do části města Salzburg. Univerzita má kolem 18 000 studentů z toho 30% jsou cizinci. S Kevinem Eckmüllerem jsem provedla rozhovor, ve kterém jsem se zaměřila na způsob oslovování na akademické půdě, postoj k opisování a podvádění při testech a zkouškách, dochvilnost i vliv studentů cizích národností.

1. **„Jaký je nejběžnější způsob odevzdání seminární práce – tištěný nebo elektronický?“**

„Troufám si říct, že 90% odevzdání písemných prací (bez ohledu na to o jaký druh práce jde) je elektronické pomocí univerzitního portálu *blackboard learn*. Tištěná verze se spíše používá pro nějaké podklady, ale ne pro odevzdání prací.“

2. **„Je běžným univerzitním jevem opisování a podvádění? Jak nahlíží na podvádění vyučující, když jej odhalí?“**

„Není! Samozřejmě, že se to tady na univerzitě v Salzburgu také děje, ale řekl bych, že výjimečně. Už jen z důvodu vyhnutí se trapnému pocitu konatele, které se zde jen tak neodstraní.“

3. **„Jak v emailu oslovuješ profesora nebo profesorku? Zkus to uvést na příkladu.“**

„Vážený pane (*sehr geehrter Herr*) a příslušný titul.“

4. **„Jsou studenti dochvilní, popřípadě dovolí si přijít pozdě na výuku? Pokud ano, tak jaký je důsledek pozdního příchodu? Jak je to s docházkou?“**

„Existují zde dva druhy přednášek - *Vorlesung* (VO) a *Vorlesung mit Übung* (VU). Přednášky typu VO nemají za podmínku, pro úspěšné splnění kurzu, účast na výuce kurzu. Ale během jeho výuky mohou studenti přicházet a odcházet z hodin bez jakéhokoliv projevu odůvodnění. Ovšem na druhý typ přednášek VU už je stanoviskem pro získání kreditových bodů účast na výuce a možnost dvou absencí, které nemusím zdůvodnit, ale měl bych. Pozdní příchod jako takový není velkým problémem pro vyučujícího. Spíš student sám z něj nemá dobrý pocit. Přijde mi nezdvořilé přijít „jen tak“ do hodiny, když už začala.“

5. **„Mají vliv na kvalitu tvého studia spolužáci z jiné země? Pokud ano, tak jaký?“**

„Záleží na člověku, jak moc tento vliv dokáže vnímat a zda vůbec nějaký vliv cizích studentů vnímá. Pro mne je přítomnost studentů odlišných národností

možností vylepšování a rozvoje cizího jazyka. Většina cizinců, kteří zde studují, oplývají ohromnou vděčností vůči samotné nabídce studie zde, což je příčinou toho, že v jejich vlastenecké zemi možnost studia s sebou nese jisté peripetie. A to i mne vede k tomu, že přehodnocuji míru snadnosti možnosti studovat.“

3.5. Strukturovaný rozhovor se studentem vysoké školy v Plzni

Pro získání bližších informací pro srovnání jsem položila 23. února 2017 stejné otázky i studentovi ze Západočeské univerzity v Plzni Pavlovi Veselému, který studuje na pedagogické fakultě anglický jazyk a psychologii.

1. **„Jaký je nejběžnější způsob odevzdání seminární práce – tištěný nebo elektronický?“**

„Většinu prací odesíláme konkrétním vyučujícím emailem, pokud se se seminární prací ještě dále pracuje při výuce, tak je nutné přinést i tištěnou kopii.“

2. **„Je běžným univerzitním jevem opisování a podvádění? Jak nahlíží na podvádění vyučující, když jej odhalí?“**

„S opisováním z taháků při písemných zkouškách jsem se setkal poměrně často. Stejně tak s tím, že si studenti mezi sebou radí, nebo nechají od sebe ostatní opisovat. Spolužákům to bývá někdy docela jedno, pokud jim to pomůže dostat zápočet, nebo složit zkoušku.“

3. **„Jak v emailu oslovuješ profesora nebo profesorku? Zkus to uvést na příkladu.“**

„Vážený pane/vážená paní a příslušný akademický titul. Vážený pane doktore, vážená paní magistro atp.“

4. **„Jsou studenti dochvilní, popřípadě dovolí si přijít pozdě na výuku? Pokud ano, tak jaký je důsledek pozdního příchodu? Jak je to s docházkou?“**

„Existují tři typy hodin – přednášky, semináře a cvičení. Přednášky jsou dobrovolné, to znamená, že docházka na ně se nezaznamenává (pokud to

vyučující nestanoví individuálně), na seminářích a cvičeních se docházka zapisuje a student by měl za semestr mít alespoň 75% docházku. Pozdní příchody jako takové nebývají velký problém, pokud nejsou opravdu časté.“

2. **„Mají vliv na kvalitu tvého studia spolužáci z jiné země? Pokud ano, tak jaký?“**

„Se studenty z cizích zemí určitě přichází výhoda toho, že mohu komunikovat v cizím jazyce. Bohužel krom studentů ze studijního programu Erasmus tuto možnost příliš

4 KOMPARACE

Na základě vlastního výzkumu jsem se pokusila shrnout odlišnosti i podobnosti, mezi danými školními zařízeními.

4.1. Mateřské školy

Prvními místy, kde výzkum probíhal, byly mateřské školy v České republice a Rakousku. Konkrétně mateřská škola Svatá Máří a mateřská škola v Altenbergu. První velký rozdíl mezi mateřskými školami v České republice a Rakousku je již v dopravě dítěte do školky. V Rakousku přiváží z velké části děti do školky školní autobus. Rodiče, či poručníci vodí děti na zastávku, kde je autobus vyzvedává a odváží do školky. V ČR je zvykem, že děti do školky vodí či přiváží sami rodiče, či jiní rodinní příslušníci (prarodiče, starší sourozenec). To má vliv i na míru osobního kontaktu mezi rodinou dítěte a vedením mateřské školy. V Rakousku rodič nepřijde do kontaktu s učiteli, či vedením tak často, jako v České republice.

V rakouské školce si děti nosí svačiny již připravené z domova, v České republice je zvykem, že se svačiny připravují přímo ve škole.

Velmi odlišný je způsob oslovování a způsob, jakým děti ve školce zdraví. V rakouské školce je oslovování poměrně domácí. Děti oslovují učitelku jako „teta“. V ČR jsou děti zvyklé na oslovení „paní učitelko“. Oslovení „teta“ se používá spíše v dětských domovech, kde se tímto oslovením snaží vytvořit rodinnou atmosféru.

Děti v české školce jsou ukázněnější a nevládne mezi nimi taková spontánnost jako v Rakousku. Což poněkud odporuje typické povaze Rakušanů, kteří oproti Čechům více dodržují pravidla. U dětí v mateřských školách se to ale projevilo naopak.

4.2. Základní školy

Žákyně Jennifer se přestěhovala z Německa do Rakouska, tím samozřejmě došlo i ke změně škol, které navštěvovala. Díky tomu je možné zjistit určité rozdíly či společné jevy ve výuce mezi školami těchto dvou zemí.

I přes to, že jsem se Jennifer přímo nedotazovala na školní uniformy, z našeho setkání bylo zřejmé, že do školy nosí běžné oblečení, což dokládám i v příloze bakalářské práce, kde je Jennifer vyfocena v její první den na základní škole v Německu. Ani v rakouské škole, kterou nyní navštěvuje nejsou uniformy povinné. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že ani na českých školách jsem se s uniformami nesešla.

Jako náročnější školu označila žákyně školu německou. Především obsah látky a celkový způsob výuky jí v Německu připadá náročnější. V Rakousku je naopak zvykem mít větší respekt vůči učitelům.

Stejně jako mezi mateřskými školami v ČR a Rakousku se i na základních školách v Rakousku a Německu liší způsob pozdravu učitelů. Zvykem je ráno nahlas pozdravit, to je v obou zemích stejné. V Rakousku zdraví děti způsobem: „Dobré ráno paní učitelko!“ („Guten Morgen Frau Lehrerin!“). Při pozdravu zůstávají děti sedět v lavicích. Naopak v Německu vstávají a zdraví slovy „Dobré ráno paní Paul!“ („Guten Morgen Frau Paul!“), takže místo „paní učitelko/pane učitelí“ oslovují vyučující občanským titulem a příjmením.

Návštěvy bohoslužeb pro žáky základních škol jsou v Rakousku a Německu zvykem a v obou zemích je četnost těchto návštěv podobná. V Rakousku jsou typické ranní bohoslužby, kterých se účastní všechny děti. V Německu tento zvyk již pominul. Zde se nabízí i srovnání s ČR, kde se většina žáků základních škol s tímto nesetkává téměř vůbec.

S opisováním domácích úkolů se Jennifer nesetkala ani v jedné z uvedených zemí. Lze říci, že se v tomto projevuje povaha Němců i Rakušanů, jejich typická připravenost.

4.3. Vysoké školy

Výzkum na akademické půdě probíhal na univerzitě v Salzburgu a na Západočeské univerzitě v Plzni prostřednictvím rozhovorů se studenty, kteří na těchto univerzitách studují.

Stejně jako žákyně základní školy v Rakousku, tak i rakouskému studentovi vysoké školy připadá podvádění při zkouškách a testech trapné a myšlenka toho, že by bylo podvádění odhaleno, je pro ně velmi nepříjemná. Spoléhají na svou snahu a práci. Lze tedy říci, že jsou němečtí a rakouští žáci a studenti více disciplinovaní a podvádění jim přijde neetické. Čeští studenti na podvádění nahlíží jinak. Pro některé je to jakýsi prostředek k získání toho, co chtějí, v tomto případě zápočet, či složená zkouška. Jako by studenti tolik nedbali o to, co si z daného předmětu odnáší ve formě vědomostí.

Obě univerzity shodně upřednostňují elektronické odevzdávání prací a přiklání se tím k užívání elektronické komunikace.

Rakouští studenti se častěji setkávají se studenty jiných národností, než čeští studenti. Rakousko je multikulturní zemí a oproti České republice také zemí, která výrazně pomáhá uprchlíkům. Mnoho z nich našlo v Rakousku svůj nový domov.

V České republice je podíl studentů z jiných zemí nižší. Většinou se jedná o studenty, kteří se účastní studijního programu Erasmus. Ve výsledku ale studenti z obou univerzit vnímají studenty jiných národností jako pozitivní obohacení a možnost vylepšit si své jazykové schopnosti.

Náhled na pozdní příchody se téměř neliší. Typy hodin jsou podobné na obou univerzitách. Některé docházku vyžadují, jiné nikoli. Pro některé je nutné splnit určité procento účasti pro získání kreditů.

Samozřejmostí na obou univerzitách je oslovování vyučujících příslušnými akademickými tituly.

5 ZÁVĚR

Vyozorovala jsem, že v Rakousku a Německu je zvýšená potřeba plánování, organizace, systematickosti a dodržování pravidel. Oproti České republice, kde sice také existuje jistý řád, ale vedle tohoto řádu se zde často potýkáme se spontánností, která je pro český národ typická. Rakušané a Němci se těžce vypořádávají s improvizací.

Tyto povahové rysy se projevily při vlastním výzkumu ve školních zařízeních a na akademické půdě. Jediné místo, kde se tyto rysy částečně vymykaly, bylo u dětí v mateřských školách.

Očekávala jsem větší rozdíly ve struktuře školního dne a výuky jako takové, především mezi vysokými školami. Jak vlastní výzkum ukázal, rozdíly jsou opravdu minimální. Výuka je koncipována v obou zemích v podobném duchu.

Z vlastního výzkumu jsem také vyozorovala, že i estetickost prostor na akademické půdě může mít vliv na motivaci studenta k učení. Nové a příjemné prostory univerzity v Rakousku působí na studenty lépe, než chladné a šedé prostředí univerzity v Plzni. Pokud se student cítí v prostorách školy dobře, má tato skutečnost zajisté dobrý vliv na jeho motivaci ke studiu.

V Rakousku i Německu se stále projevují náboženské tradice, které se promítají i do škol. Tuto tradici v České republice nahradila jistá svévolnost, ale i přes ní si Češi uchovávají respekt vůči řádům a pravidlům školní etiky a etikety.

Docházím k závěru, že nelze vytvořit nějaké absurdní konkrétnosti správného jednání, které budou vždy a jen správné. Věřím, že každý projev a lidský čin je pod vlivem vědomí etikety. Nelze určit, zda to či ono pravidlo té či jiné etiky je vhodnější a správnější. Etiketu tvoří lidé, čas a místo.

6 RESUMÉ

Tato bakalářská práce popisuje základní vymezení etikety. Cílem práce byla deskripce školního a univerzitního správného chování. Další hlavní snahou mojí práce je komparace struktury etikety ve třech středoevropských zemích, jimiž jsou Česká republika, Německo a Rakousko.

V teoretické části se snažím vysvětlit základní pojem etikety a pojmy s ní úzce spjaté. Pozornost mají i její ovlivňující faktory. V praktické části se snažím podat ucelený pohled na etiketu akademického prostředí v interkulturním srovnáním vycházejícího z mnou provedeného výzkumu. Tento výzkum byl prováděn na základě pozorování a strukturovaného rozhovoru.

7 Das Resümee

Diese Bachelorarbeit beschreibt die grundlegende Definition der Etikette. Das Ziel dieser Arbeit war es, die Etikette der Schule und der Universität zu beschreiben. Eine weitere große Anstrengung meiner Arbeit ist der Vergleich der Etikette in drei mitteleuropäischen Ländern, nämlich Tschechien, Deutschland und Österreich.

Im theoretischen Teil versuche ich das grundlegende Konzept von Etikette und Konzepte mit der Etikette zu erklären die auch Faktoren der Umgangsformen beeinflussen.

Im praktischen Teil versuche ich, einem umfassenden Überblick über das akademische Umfeld und Etikette im interkulturellen Vergleich zu geben, die auf der Grundlage meiner Forschungen und Beobachtungen basieren.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

8.1. Literatura

1. **DOPITA, Miroslav.** *Pierre Bourdieu o umění, výchově a společnosti.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. stránky ISBN 978-80-244-1650-2.
2. **ELIAS, Norbert.** *O procesu civilizace.* Praha : Argo, 2006. stránky ISBN 80-7203-838-9.
3. **FIECHTER-ALBER, Elmar.** *Welche Ethik in der Schule?* Mainz : Matthais-Grünwald-Verlag, 2004. stránky ISBN 3-7867-2450-4.
4. **GÖLLNER, Manfred.** *Die Bildungs- und Lehraufgaben des Ethikunterrichts in Europa im Vergleich.* Wien : Münster, 2001. stránky ISBN 3-8258-5784-0.
5. **HOLMEROVÁ, Iva.** *Minimum akademického bontonu, aneb, Jak neuklouznout nejen na akademické půdě.* Praha : Grada, 2014. stránky ISBN 978-80-247-5427-7.
6. **KOPP, Jan.** *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích.* A-L. Praha: Cesty, 2003. 735 s. ISBN 80-7181-938.
6. **MASARYK, Tomáš Garrigue.** *Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Díl 2, D-G.* Praha: Československý Kompas, 1926. 1098, [4] s
7. **MATHÉ, Ivo. ŠPAČEK, Ladislav.** *Průruční encyklopedie slušného chování: Etiketa.* Praha: BB/art s. r. o., 2005. stránky ISBN 978-80-7381-719-0
8. **MĚSTECKÝ, Jan Havel.** *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec.* Praha : Bursík a Kohout, 1939.
9. **PÁNKOVÁ, Markéta. KASPER, Tomáš a kol.** *Učitel ve střední a jihovýchodní Evropě.* Praha : Academia, 2015. stránky ISBN 978-80-200-2473-2.
10. **POLÁKOVÁ, Jenny.** *Lexikon škol, školských, východních a vzdělávacích zařízení v německé jazykové oblasti.* Brno : Nosova tiskárna, 2006. stránky ISBN 80-903516-1-1.
11. **RUSKOVÁ, Dagmar.** *Přehled evropských dějin kultury a umění.* Hradec Králové : GAUDEAMUS, 2005. stránky ISBN 80-7041-499-5.
12. **RÝZNAR, Ladislav.** *Společenský protokol v různých kulturách aneb místní zbyklosti důležité pro pracovní kontakty.* Kunovice : Evropský úplytechnický institut, 2008. stránky ISBN 978-7314-141-7.
13. **SMEJKAL, Vladimír. SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Hana.** *Lexikon společenského chování.* Praha : Grada publishing, 2011. stránky ISBN 978-80-247-3649-5.
14. **ŠPAČEK, Ladislav.** *Velká kniha etikety.* Praha : Mladá fronta, 2005. stránky ISBN 80-204-1333-2.

15. ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha : Linde, 2002. stránky ISBN 80-7201-378-5.

8.2. Elektronické zdroje

DLOUHÁ, Petra. *První státní škola zavádí povinné uniformy! Co si o tom myslíte?* [online], 2012-[vid. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/241214-prvni-statni-zavadi-povinne-uniformy!-co-si-o-tom-myslite>

FREMDE ARBEITSCHULKULTUREN, *Vergesst den Kultur-Knigge!* [online].Kulture.de, 2013-06-05, [vid. 2016-05-04]. Dostupné: www.spiegel.de/karriere/ausland/andere-laendere-sitten-vergesst-den-kultur-knigge-a-903110.html

KNIGGE, Adolph Freiherr von, *Adolph Friedrich Ludwig, Freiherr von Knigge* [online]. [vid. 2016-5-17]. Dostupné: www.zeno.org/Literature/M/Knigge,+Adolph+Freiherr+von

ŠPAČEK, Ladislav. *Malá kniha etikety pro každý den*. [online]. Mladá fronta, 2010, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/184378/auto_preview.pdf/FILE/mala-kniha-etikety-pro-kazdy-den-auto_preview.pdf

9 PŘÍLOHY

Obrázek 1- dopolední svačina v mateřské školce Altenberg. Zdroj: Vlastní výzkum.

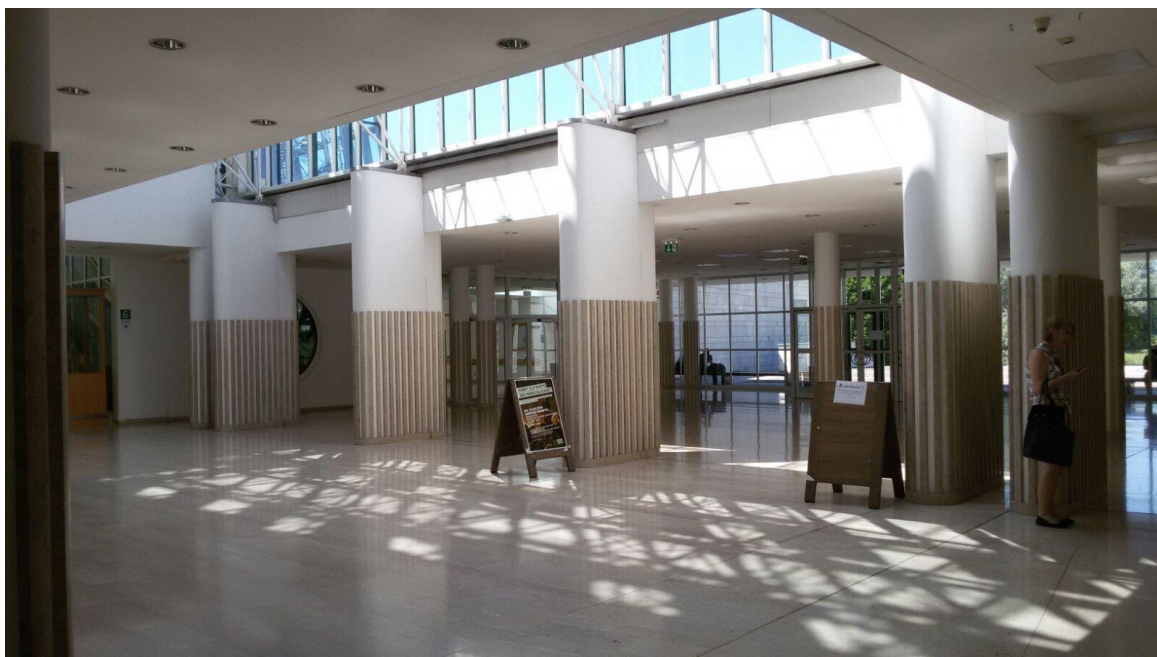

Obrázek 2- Hromadné focení. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 3- Dopolední program ve školce Svatá Maří. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 4- Vstupní hala univerzity Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 5- Univerzitní knihovna Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 6- Menza Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 7- Student Kevin před hlavním vchodem do univerzity Paris Lodron- Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 8- Závěrečné loučení se studentem Kevinem Eckmüller. Zdroj: vlastní výzkum.

Obrázek 9- První školní den Jennifer Eichmayer v Německu s *Schultuete*. Zdroj: vlastní výzkum.